

پیامدهای آموزشی و افق‌های پیش‌رو در نظام ادغام یافته آموزش علوم پزشکی با ارائه خدمات سلامت در ایران

مجری: دکتر بهرام عین‌اللهی

نوع طرح: متعارف بلند مدت

سال شروع: ۱۳۹۰

سال پایان: ۱۳۹۴

چکیده

مقدمه

در طول دهه‌های گذشته جمهوری اسلامی ایران با تغییرات مهم اجتماعی سیاسی روبرو گردیده است. از جمله این پیامدها، گرایش عمومی به تغییرات عمده اجتماعی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی بوده است. به گونه‌ای که وضعیت فراهم‌شده شرایط را برای اجرای ایده ادغام خدمات بهداشتی و درمانی (سلامت) با آموزش پزشکی به وجود آورد. در حال حاضر حدود ۲۵ سال از زمان ادغام آموزش پزشکی در نظام سلامت می‌گذرد، اما با وجود سال‌ها دور شدن از مبدأ تصویب و اجرای قانون تشکیل وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، هنوز هم بحث‌های مربوط به ادغام و انفکاک آموزش پزشکی به‌طور جدی ادامه دارد. بر این اساس این مطالعه با هدف ارزیابی پیامدهای آموزشی و افق‌های پیش‌رو در نظام ادغام یافته آموزش پزشکی با ارائه خدمات سلامت در ایران صورت گرفت.

روش‌شناسی

روش مطالعه از نوع مطالعات تلفیقی چند روشی است که در دو بخش کلی با استفاده از روش‌های پژوهش کیفی و کمی صورت می‌گیرد. به این منظور مطالعه در سه فاز طراحی گردید که فاز اول این پژوهش شامل مرور نظام‌مند جهت جمع‌آوری و بررسی مستندات موجود در خصوص پیشینه و نتایج ادغام و انجام مطالعه مقطعی است. در فاز دوم مطالعه به روش کیفی به تبیین درک افراد متخصص، اعضای هیئت‌علمی و دانشجویان دانشگاه‌های علوم پزشکی سراسر کشور پرداخته شد. همچنین در این مرحله از طریق مصاحبه‌های فردی و سؤالات کیفی، اطلاعات جمع‌آوری و به روش تحلیل محتوا تجزیه و تحلیل گردید. در فاز سوم یک تحلیل موقعیت از وضعیت فعلی ادغام انجام گرفت که بر اساس نتایج حاصل از این فاز و دو فاز قبلی مهم‌ترین دستاوردهای ادغام‌شناسایی و پیشنهادها برای افزایش هرچه بیشتر بهره‌وری کشور از سیستم ادغام و همسوتر کردن هرچه بیشتر ادغام با نیازهای ملی، روندهای جهانی آموزش پزشکی و نقشه جامع علمی سلامت کشور ارائه گردیده است.

یافته‌ها

در بخش کمی از میان ۱۵۰ پرسشنامه دریافت شده، تعداد ۲۵ پرسشنامه به علت مخدوش بودن اطلاعات وارد شده و یا عدم تکمیل بیشتر آیتم‌ها از مطالعه کنار گذاشته شدند. اطلاعات موجود در ۱۲۵ پرسشنامه تکمیل شده باقی‌مانده مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. در مجموع ۸۱ درصد از شرکت‌کنندگان مرد و ۱۹ درصد زن از این جمع ۷۱ درصد در گروه سنی ۵۰-۴۰ سال ۱۳ درصد در گروه سنی ۳۰ تا ۴۰ سال و ۱۰

درصد در گروه سنی ۵۰ سال به بالا قرار داشتند. فقط ۶ درصد از شرکت‌کنندگان در گروه سنی زیر ۳۰ قرار داشتند. بیش از ۸۰ درصد از شرکت‌کنندگان در این فاز مطالعه بیش از چهار سال سن داشتند. در ارتباط با موفقیت نظام ادغام یافته در تحقق اهداف خود، در حدود ۳۰ درصد شرکت‌کنندگان میزان موفقیت را خیلی زیاد/زیاد، ۳۸ درصد تا حدودی و ۳۲ درصد کم/خیلی کم عنوان کرده‌اند. علی‌رغم آنکه در حدود ۳۰ درصد شرکت‌کنندگان دستاوردهای طرح ادغام را در ارتباط با اهداف پیش رو کم/خیلی کم ارزیابی کرده‌اند، اما در پاسخ به ادامه طرح ادغام یا انفکاک با توجه به شرایط فعلی کشور، تنها ۵ درصد افراد معتقد بودند که آموزش باید از بهداشت و درمان منفک شود و مابقی افراد خواستار ادامه طرح به صورت ادغام یافته کنونی (۴۳ درصد) و ادامه طرح به صورت ادغام یافته به شرط رفع نواقص و موانع آن (۵۲ درصد) بودند. موفقیت طرح ادغام در پاسخگوی به نیازهای جامعه در تربیت نیروها را (از نظر کمی و کیفی)، ۳۱ درصد شرکت‌کنندگان خیلی زیاد/زیاد، ۳۸ درصد تا حدودی و ۳۱ درصد کم /خیلی کم تلقی کردند. اطلاعات حاصل از تحلیل سؤالات باز پرسشنامه ارسالی به دانشگاه‌های سراسر کشور (بخش کیفی، فاز اول) نیز در ۶ طبقه اصلی «فلسفه و اهداف اولیه ادغام»، «دستاوردها و موفقیت‌های ادغام»، «چالش‌های فرا روی طرح ادغام»، «تأثیرات مثبت و منفی ادغام بر مؤلفه‌های آموزشی» و «امکان انتزاع یا مدیریت ادغام» ارائه شده است. همچنین اطلاعات حاصل از مصاحبه‌های فردی با افراد صاحب‌نظر (بخش کیفی، فاز دوم) در ۴ طبقه «درک ادغام»، «واقعیت ادغام»، «پیامدهای مثبت و منفی ادغام» و «افق‌های پیش روی ادغام» آورده شده است. به‌طور کلی در بخش کیفی به نظر اکثریت شرکت‌کنندگان، طرح در رسیدن به بسیاری از اهداف اولیه خود موفق بوده است و همگی اذعان دارند که کمبودها و مشکلاتی هم وجود دارد، اما اکثریت شرکت‌کنندگان این مشکلات را به عدم اجرای کامل ادغام، ضعف‌های مدیریتی، مسائل فرهنگی و اقتصادی نسبت می‌دهند که با و بدون ادغام وجود داشته و دارد. از طرف دیگر مخالفان ادغام که تعداد آن‌ها کم بود بیشتر نارسایی‌های سیستم آموزشی موجود را به ادغام نسبت می‌دهند که از جمله و مهم‌ترین آن‌ها افت کیفیت آموزش علوم پزشکی را برمی‌شمارند که این افت کیفیت آموزش به شدت تحت تأثیر افزایش پذیرش دانشجو و داشتن دید کمیت‌گرایی نسبت به تعداد فارغ‌التحصیلان قرار گرفته است. در پاسخ به این انتقاد مدافعان اظهار می‌دارند که وزارت علوم در این زمینه بهتر از وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی عمل نکرده است و مسائلی چون افت کیفیت آموزش (اگر چنین باشد) بیکاری و تورم نیروهای تحصیل کرده و غیره ناشی از عوامل دیگری غیر از وجود یا عدم ادغام است و حتی در صورت ایجاد ارتباط مستقیم بین این دو موافقین ادغام بیان می‌کنند که بخشی از نتایج حاصل ناشی از آن است که ادغام عملکردی یا عملیاتی به‌خوبی اتفاق نیفتاده است.

بحث و نتیجه‌گیری

به‌طور کلی شرکت‌کنندگان انفکاک مجدد سیستم را نه‌تنها درمانی برای نارسایی‌های موجود نمی‌دانند بلکه آن را به شدت خطرناک و موجب مشکلات عدیده و اتلاف منابع می‌دانند. از این‌رو مخالفین تأثیر ادغام بر آموزش پزشکی را منفی ارزیابی می‌کنند و موافقین نیز معتقدند که ادغام واقعی صورت نگرفته است به همین دلیل از دستاوردهای آن رضایت ندارند. مدیریت ادغام و تکمیل فرآیندهای آن، به نظر شرکت‌کنندگان در این

طرح تنها راه منطقی پیش روی نظام آموزشی و ارائه خدمات کشورمان است که باید با درایت، سنجیده و با
طمأنینه و نظر کارشناسی طراحی و اجرا گردد.
کلیدواژه: ادغام، آموزش پزشکی، نظام ارائه خدمات، پاسخگویی، ایران.